

# कालामहरूलाई उपदेश

To the Kalamas  
Kesamuttisutta

नेपाली

नेपाली · प्रारम्भिक अनुवाद · v1

## 01 कालामहरूको प्रश्न

an3-65-001

मैले यस्तो सुनेको छु—एक समय भगवान् कोसल देशमा ठूलो भिक्षुसङ्घसँग चारिका गर्दै कालामहरूको केसमुत्त नामको नगरमा पुग्नुभयो। केसमुत्तका कालामहरूले सुने: “शाक्य कुलबाट प्रव्रजित हुनुभएका शाक्यपुत्र श्रमण गोतम केसमुत्त आइपुग्नुभएछ। उहाँ गोतमबारे यस्तो शुभ कीर्ति फैलिएको छ: ‘ती भगवान् ... यस्ता अर्हत्को दर्शन गर्नु उत्तम हुन्छ।’”

तब केसमुत्तका कालामहरू भगवान्कहाँ गए। कसैले भगवान्लाई अभिवादन गरी एकातिर बसे; कसैले उहाँसँग कुशलक्षेमको कुराकानी र मैत्रीपूर्ण संवाद गरेर एकातिर बसे; कसैले भगवान्तर्फ अञ्जलि बाँधेर एकातिर बसे; कसैले आफ्नो नाम र गोत्र बताएर एकातिर बसे; र कसैले मौन रही एकातिर बसे। एकातिर बसेका ती केसमुत्तका कालामहरूले भगवान्लाई यसो भने:

“भन्ते, केही श्रमण र ब्राह्मणहरू केसमुत्त आउँछन्। उनीहरू आफ्नै वादको व्याख्या र प्रशंसा गर्छन्; अरूका वादलाई भने गाली गर्छन्, होच्याउँछन्, तिरस्कार गर्छन् र बदनाम गर्छन्। फेरि अरू केही श्रमण र ब्राह्मणहरू केसमुत्त आउँछन्। उनीहरू पनि आफ्नै वादको व्याख्या र प्रशंसा गर्छन्; अरूका वादलाई भने गाली गर्छन्, होच्याउँछन्, तिरस्कार गर्छन् र बदनाम गर्छन्। भन्ते, यसबाट हामीलाई सन्देह र द्विविधा हुन्छ: ‘यी आदरणीय श्रमण र ब्राह्मणहरूमध्ये कसले सत्य भन्छ, कसले असत्य?’”

“कालामहरू, तिमीहरूलाई सन्देह र द्विविधा हुनु स्वाभाविक हो। सन्देह गर्नुपर्ने विषयमै तिमीहरूको द्विविधा उत्पन्न भएको छ। आओ, कालामहरू, सुनेको आधारमा मात्रै, परम्पराको आधारमा मात्रै, “यस्तै भनिन्छ” भनेर मात्रै, ग्रन्थसङ्ग्रहको आधारमा मात्रै, तर्कको आधारमा मात्रै, अनुमानको आधारमा मात्रै, कारणहरूमा घोटल्याएको आधारमा मात्रै, कुनै दृष्टिकोण मनन गरेर स्वीकार भएको आधारमा मात्रै, वक्ता योग्य देखिएको आधारमा मात्रै, वा “यी श्रमण हाम्रा गुरु हुन्” भनेर मात्रै नचल्नु। जब तिमीहरू आफैं जान्दछौ: ‘यी प्रवृत्तिहरू अकुशल छन्, दोषयुक्त छन्, विवेकीजनले निन्दा गर्छन्, र अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा अहित र दुःखतर्फ लैजान्छन्,’ तब, कालामहरू, तिनलाई त्यागनुपर्छ।

## 02 अहित र दुःखको परीक्षण

an3-65-005

कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? मानिसभिन्न लोभ उत्पन्न हुँदा त्यो हितका लागि उत्पन्न हुन्छ कि अहितका लागि?” “अहितका लागि, भन्ते।” “कालामहरू, लोभी मानिस लोभले अभिभूत भएर, चित्त त्यसैको वशमा परेर, प्राणीको हत्या गर्छ, नदिइएको वस्तु लिन्छ, अर्काकी पत्नीसँग यौनसम्बन्ध राख्छ, भुटो बोल्छ र अरूलाई पनि त्यसै गर्न उक्साउँछ। त्यो उसको लामो समयसम्म अहित र दुःखको कारण बन्छ।” “हो, भन्ते।”

an3-65-006

कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? मानिसभिन्न द्वेष उत्पन्न हुँदा त्यो हितका लागि उत्पन्न हुन्छ कि अहितका लागि?” “अहितका लागि, भन्ते।” “कालामहरू, द्वेषी मानिस द्वेषले अभिभूत भएर, चित्त त्यसैको वशमा परेर, प्राणीको हत्या गर्छ, नदिइएको वस्तु लिन्छ, अर्काकी पत्नीसँग यौनसम्बन्ध राख्छ, भुटो बोल्छ र अरूलाई पनि त्यसै गर्न उक्साउँछ। त्यो उसको लामो समयसम्म अहित र दुःखको कारण बन्छ।” “हो, भन्ते।”

an3-65-007

कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? मानिसभिन्न मोह उत्पन्न हुँदा त्यो हितका लागि उत्पन्न हुन्छ कि अहितका लागि?” “अहितका लागि, भन्ते।” “कालामहरू, मोहग्रस्त मानिस मोहले अभिभूत भएर, चित्त त्यसैको वशमा परेर, प्राणीको हत्या गर्छ, नदिइएको वस्तु लिन्छ, अर्काकी पत्नीसँग यौनसम्बन्ध राख्छ, भुटो बोल्छ र अरूलाई पनि त्यसै गर्न उक्साउँछ। त्यो उसको लामो समयसम्म अहित र दुःखको कारण बन्छ।” “हो, भन्ते।”

“कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? यी प्रवृत्तिहरू कुशल हुन् कि अकुशल?” “अकुशल हुन्, भन्ते।” “दोषयुक्त हुन् कि निर्दोष?” “दोषयुक्त हुन्, भन्ते।” “विवेकीजनले निन्दा गर्छन् कि प्रशंसा?” “निन्दा गर्छन्, भन्ते।” “अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा अहित र दुःखतर्फ लैजान्छन् कि लैजाँदैनन्? यसबारे तिमीहरूलाई कस्तो लाग्छ?” “भन्ते, अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा अहित र दुःखतर्फ लैजान्छन्। यसबारे हामीलाई यस्तै लाग्छ।”

“त्यसैले, कालामहरू, हामीले भनेका थियौं: ‘आओ, कालामहरू, सुनेको आधारमा मात्रै, परम्पराको आधारमा मात्रै, “यस्तै भनिन्छ” भनेर मात्रै, ग्रन्थसङ्ग्रहको आधारमा मात्रै, तर्कको आधारमा मात्रै, अनुमानको आधारमा मात्रै, कारणहरूमा घोटल्याएको आधारमा मात्रै, कुनै दृष्टिकोण मनन गरेर स्वीकार भएको आधारमा मात्रै, वक्ता योग्य देखिएको आधारमा मात्रै, वा “यी श्रमण हाम्रा गुरु हुन्” भनेर मात्रै नचल्नु। जब तिमीहरू आफैं जान्दछौ: “यी प्रवृत्तिहरू अकुशल छन्, दोषयुक्त छन्, विवेकीजनले निन्दा गर्छन्, र अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा अहित र दुःखतर्फ लैजान्छन्,” तब, कालामहरू, तिनलाई त्यागनुपर्छ।’ त्यो कुरा यसैलाई ध्यानमा राखेर भनिएको थियो।

### 03 हित र सुखतर्फ

आओ, कालामहरू, सुनेको आधारमा मात्रै, परम्पराको आधारमा मात्रै, “यस्तै भनिन्छ” भनेर मात्रै, ग्रन्थसङ्ग्रहको आधारमा मात्रै, तर्कको आधारमा मात्रै, अनुमानको आधारमा मात्रै, कारणहरूमा घोटल्याएको आधारमा मात्रै, कुनै दृष्टिकोण मनन गरेर स्वीकार भएको आधारमा मात्रै, वक्ता योग्य देखिएको आधारमा मात्रै, वा “यी श्रमण हाम्रा गुरु हुन्” भनेर

मात्रै नचलन्। जब तिमीहरू आफैँ जान्दछौ: ‘यी प्रवृत्तिहरू कुशल छन्, निर्दोष छन्, विवेकीजनले प्रशंसा गर्छन्, र अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा हित र सुखतर्फ लैजान्छन्,’ तब, कालामहरू, तिनलाई ग्रहण गरेर त्यसैमा विहार गर्नुपर्छ।

an3-65-011

कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? मानिसभिन्न अलोभ उत्पन्न हुँदा त्यो हितका लागि उत्पन्न हुन्छ कि अहितका लागि?” “हितका लागि, भन्ते।” “कालामहरू, लोभरहित मानिस लोभले अभिभूत नभएको र चित्त त्यसको वशमा नपरेको हुनाले प्राणीको हत्या गर्दैन, नदिइएको वस्तु लिँदैन, अर्काकी पत्नीसँग यौनसम्बन्ध राख्दैन, भुटो बोल्दैन र अरूलाई पनि त्यसै गर्न उक्साउँदैन। त्यो उसको लामो समयसम्म हित र सुखको कारण बन्छ।” “हो, भन्ते।”

an3-65-012

“कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? मानिसभिन्न अद्वेष उत्पन्न हुँदा ... मोहको अभाव उत्पन्न हुँदा ... लामो समयसम्म हित र सुखको कारण बन्छ।” “हो, भन्ते।”

an3-65-013

“कालामहरू, तिमीहरू के ठान्छौ? यी प्रवृत्तिहरू कुशल हुन् कि अकुशल?” “कुशल हुन्, भन्ते।” “दोषयुक्त हुन् कि निर्दोष?” “निर्दोष हुन्, भन्ते।” “विवेकीजनले निन्दा गर्छन् कि प्रशंसा?” “प्रशंसा गर्छन्, भन्ते।” “अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा हित र सुखतर्फ लैजान्छन् कि लैजाँदैनन्? यसबारे तिमीहरूलाई कस्तो लाग्छ?” “भन्ते, अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा हित र सुखतर्फ लैजान्छन्। यसबारे हामीलाई यस्तै लाग्छ।”

“त्यसैले, कालामहरू, हामीले भनेका थियौँ: ‘आओ, कालामहरू, सुनेको आधारमा मात्रै, परम्पराको आधारमा मात्रै, “यस्तै भनिन्छ” भनेर मात्रै, ग्रन्थसङ्ग्रहको आधारमा मात्रै, तर्कको आधारमा मात्रै, अनुमानको आधारमा मात्रै, कारणहरूमा घोटल्याएको आधारमा मात्रै, कुनै दृष्टिकोण मनन गरेर स्वीकार भएको आधारमा मात्रै, वक्ता योग्य देखिएको आधारमा मात्रै, वा “यी श्रमण हाम्रा गुरु हुन्” भनेर मात्रै नचल्नू। जब तिमीहरू आफैँ जान्दछौ: “यी प्रवृत्तिहरू कुशल छन्, निर्दोष छन्, विवेकीजनले प्रशंसा गर्छन्, र अपनाएर अभ्यासमा ल्याउँदा हित र सुखतर्फ लैजान्छन्,” तब, कालामहरू, तिनलाई ग्रहण गरेर त्यसैमा विहार गर्नुपर्छ।’ त्यो कुरा यसैलाई ध्यानमा राखेर भनिएको थियो।

#### 04 अपरिमित चित्त

कालामहरू, त्यसरी लोभपूर्ण चाहनाबाट मुक्त, अहितको चाहनाबाट मुक्त, मोहरहित, स्पष्टबोधयुक्त र स्मृतिमान आर्यश्रावक मैत्रीयुक्त चित्तले एउटा दिशा व्याप्त गरेर विहार गर्छ; त्यसै गरी दोस्रो, तेस्रो र चौथो दिशा। यसरी माथि, तल र वरिपरि, सर्वत्र र सबैकाप्रति, सम्पूर्ण लोकलाई विशाल, उच्च, अपरिमित, वैररहित र अहितको चाहनारहित मैत्रीयुक्त चित्तले व्याप्त गरेर विहार गर्छ।

करुणायुक्त चित्तले ...

मुदितायुक्त चित्तले ...

उपेक्षा अर्थात् समतायुक्त चित्तले एउटा दिशा व्याप्त गरेर विहार गर्छ; त्यसै गरी दोस्रो, तेस्रो र चौथो दिशा। यसरी माथि, तल र वरिपरि, सर्वत्र र सबैकाप्रति, सम्पूर्ण लोकलाई विशाल, उच्च, अपरिमित, वैररहित र अहितको चाहनारहित समतायुक्त चित्तले व्याप्त गरेर विहार गर्छ।

## 05 यही जीवनमा चार आश्वासन

कालामहरू, त्यसरी वैररहित, अहितको चाहनारहित, मलिनतारहित र शुद्ध चित्त भएको आर्यश्रावकले यही जीवनमै चारवटा आश्वासन प्राप्त गर्छ।

‘यदि परलोक छ, राम्रा र नराम्रा कर्महरूको फल र विपाक छ भने, शरीरको विघटनपछि, मृत्युपछि म सुगति, स्वर्गलोकमा उत्पन्न हुनेछु।’ यो उसले प्राप्त गरेको पहिलो आश्वासन हो।

‘यदि परलोक छैन, राम्रा र नराम्रा कर्महरूको फल र विपाक छैन भने पनि, यही जीवनमा म वैररहित, अहितको चाहनारहित, क्लेशरहित र सुखी भएर आफ्नो जीवन बिताउँछु।’ यो उसले प्राप्त गरेको दोस्रो आश्वासन हो।

an3-65-022

‘यदि पाप गर्नेका लागि पापको फल उत्पन्न हुन्छ भने पनि, म कसैको अनिष्ट गर्ने सङ्कल्प गर्दिनँ। पापकर्म नगर्ने मलाई कहाँबाट दुःखले छुनेछ र?’ यो उसले प्राप्त गरेको तेस्रो आश्वासन हो।

an3-65-023

‘यदि पाप गर्नेका लागि पापको फल उत्पन्न हुँदैन भने पनि, म आफूलाई दुवै पक्षबाट शुद्ध देख्छु।’ यो उसले प्राप्त गरेको चौथो आश्वासन हो।

an3-65-024

कालामहरू, त्यसरी वैररहित, अहितको चाहनारहित, मलिनतारहित र शुद्ध चित्त भएको आर्यश्रावकले यही जीवनमै यी चारवटा आश्वासन प्राप्त गर्छ।”

## 06 कालामहरूको प्रत्युत्तर र शरणगमन

an3-65-025

“भगवान्, यस्तै हो; सुगत, यस्तै हो। भन्ते, त्यसरी वैररहित, अहितको चाहनारहित, मलिनतारहित र शुद्ध चित्त भएको आर्यश्रावकले यही जीवनमै चारवटा आश्वासन प्राप्त गर्छ।

an3-65-026

‘यदि परलोक छ, राम्रा र नराम्रा कर्महरूको फल र विपाक छ भने, शरीरको विघटनपछि, मृत्युपछि म सुगति, स्वर्गलोकमा उत्पन्न हुनेछु।’ यो उसले प्राप्त गरेको पहिलो आश्वासन हो।

an3-65-027

‘यदि परलोक छैन, राम्रा र नराम्रा कर्महरूको फल र विपाक छैन भने पनि, यही जीवनमा म वैररहित, अहितको चाहनारहित, क्लेशरहित र सुखी भएर आफ्नो जीवन बिताउँछु।’ यो उसले प्राप्त गरेको दोस्रो आश्वासन हो।

an3-65-028

‘यदि पाप गर्नेका लागि पापको फल उत्पन्न हुन्छ भने पनि, म कसैको अनिष्ट गर्ने सङ्कल्प गर्दिनँ। पापकर्म नगर्ने मलाई कहाँबाट दुःखले छुनेछ र?’ यो उसले प्राप्त गरेको तेस्रो आश्वासन हो।

an3-65-029

‘यदि पाप गर्नेका लागि पापको फल उत्पन्न हुँदैन भने पनि, म आफूलाई दुवै पक्षबाट शुद्ध देख्छु।’ यो उसले प्राप्त गरेको चौथो आश्वासन हो।

an3-65-030

भन्ते, त्यसरी वैररहित, अहितको चाहनारहित, मलिनतारहित र शुद्ध चित्त भएको आर्यश्रावकले यही जीवनमै यी चारवटा आश्वासन प्राप्त गर्छ।

an3-65-031

अति उत्तम, भन्ते! ... भन्ते, हामी भगवान्को शरणमा जान्छौँ, धर्म र भिक्षुसङ्घको पनि शरणमा जान्छौँ। भगवान्ले हामीलाई आजदेखि जीवनपर्यन्त शरणागत उपासकका रूपमा सम्भन्नुहोस्।”

# Sources & attribution

## **Pāli · Mahāsaṅgīti Tipiṭaka Buddhavasse 2500, SuttaCentral / bilara-data**

<https://suttacentral.net/an3.65/pli/ms>

Ancient Pāli root: public domain; SuttaCentral-created Bilara contributions: CC0 1.0 unless otherwise specified

## **English · Thanissaro Bhikkhu, Access to Insight (BCBS Edition)**

<https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/an/an03/an03.065.than.html>

CC BY-NC 4.0 · noncommercial use

Consultation source; English text is not included in this edition.

**Consultation source (English not selected):** © 1994 Thanissaro Bhikkhu. Access to Insight (BCBS Edition), revised 30 November 2013. CC BY-NC 4.0. Discourse text unchanged; HTML removed, whitespace normalized and passage/alignment boundaries added.

<https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/an/an03/an03.065.than.html>. ATI English translation consulted as a reference; not included in this edition. Modern translation rights are preserved.

**Access to Insight license:** The consulted English source remains licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). Preserve attribution, the license link and an indication of changes.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

**Pāli source and changes:** The Mahāsaṅgīti Pāli root text is public domain, supplied by SuttaCentral / bilara-data under CC0 1.0. Roman Pāli was mechanically transliterated to Devanagari, with source passage IDs retained. No project restriction is added to that public-domain material.

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>.

**Editorial status:** Any included Nepali and Hindi text is an AI-generated draft, prepared using the Pāli with consultation of the ATI English edition. These drafts have not yet been validated by the project editor or language experts. Alignment is by sentence or meaning group, with broader groups where source editions abbreviate or reorder repetitions.

Nepali and Hindi are independently prepared direct-from-Pāli drafts, not translations of the English wording. They await project-editor and language-expert review; no validation is claimed. Reuse search, terminology and textual differences: </content/research/an3-65-sources.md>.

The authentic root title is Kesamuttisutta, popularly Kālāma Sutta. AN 3.65 is the SuttaCentral/PTS identifier; AN 3.66 in the Thai numbering refers to this discourse. Kesamutta (root) and Kesaputta (ATI) are preserved as edition differences.

All 104 discourse-body source IDs are retained once, in order. Three title IDs and the final recitation colophon Pañcamam are metadata. ATI includes its full opening reputation formula and concluding lamp simile; the selected Pāli prints ... pe... there. Direct Nepali/Hindi drafts preserve the Pāli abbreviations rather than importing the English expansions.

At an3.65:31.2–31.4, the root abbreviates the non-hatred and non-delusion exchanges; at42.2–42.3 it abbreviates compassion and appreciative joy. Pāli and direct drafts retain those ellipses. ATI supplies the full repeated English passages, retained unchanged; the affected alignments therefore cover a broader meaning group.

The ten grounds are inadequate bases by themselves, not a general instruction to reject reasoning, texts, teachers or the judgement of the wise. Bhabbarūpatā is rendered as apparent competence, not copied from ATI's probability; patissato is mindful, not ATI's resolute. Upekkhā is equanimity, not neglect.

The four assurances are conditional reflections attributed to a disciple freed from greed, ill will and delusion; they are not presented as the Buddha denying karma or rebirth. Karoto kariyati pāpaṃ is difficult; the direct drafts express the contextual sense of an evil result arising for an evil-doer, without erasing the conditional. Ubhayena remains in both respects rather than supplying an unprinted explanation.

English: © 1994 Thanissaro Bhikkhu; ATI BCBS Edition, revised 30 November 2013, CC BY-NC 4.0. Published wording, punctuation and editorial brackets retained. Noncommercial terms apply; no source institution or translator endorses this project.

## Licenses and permitted reuse

**Project teaching content:** Copyright © 2026 dharma.media, only for project contributions in which copyright is held. To the extent dharma.media holds copyright or related rights in project-authored editorial contributions and any included Nepali/Hindi drafts, captions, alignment annotations or illustrations, those contributions are offered under CC BY-NC 4.0. Credit dharma.media, identify the edition and changes, and preserve all supplied source, copyright, license and disclaimer notices. No exclusive rights are claimed in ancient teachings, public-domain material, facts or AI output to the extent it is not legally protectable. CC BY-NC 4.0 legal code.

**Software and collections:** MIT applies to the website software, not all contents of this PDF. This PDF is a collection whose texts, fonts and optional illustrations retain their separate licenses; it is not an unrestricted MIT or CC0 work. Project license-page deployment URL: <https://dharma.media/licenses.html>. Canonical upstream license links here remain available independently of that project deployment.

**Fonts embedded in this PDF:** Noto Serif Devanagari Regular and Medium carry Copyright 2019 Google Inc. All Rights Reserved. Noto Serif Regular and Bold carry Copyright 2015-2021 Google LLC. All Rights Reserved. The preserved upstream

static-font notice is Copyright 2018 The Noto Project Authors ([github.com/googlei18n/noto-fonts](https://github.com/googlei18n/noto-fonts)). All four embedded font files are licensed under the SIL Open Font License 1.1 (OFL-1.1). The website's separate variable font carries Copyright 2022 The Noto Project Authors (<https://github.com/notofonts/devanagari>). Upstream notices are retained in the project's assets/fonts directory. Font embedding does not place this document's text under the OFL. <https://openfontlicense.org/open-font-license-official-text/>.

**No endorsement:** No affiliation or endorsement by Thanissaro Bhikkhu, Access to Insight, SuttaCentral, Google or the Noto Project is implied. AI drafts have not been validated by a language expert; AI illustrations are interpretations, not historical records.

---

Dharma · A curated reading library · AN 3.65

Prepared for quiet reading, study, and free distribution.